

Литургија раније освећених часних дарова служи се у дане Васкршњег поста (сем суботе и недеље) и прва три дана Страсне седмице. Служи се због тога да би се верници могли што чешће причешћивати. Дарови за ову Литургију су освећени на Литургији Светог Јована Златоуста или Светог Василија Великог. У све остале дане у току године служи се Литургија Светог Јована Златоуста. Има, међутим, неколико дана у години када Црква ускраћује служење Литургије. То су: среда и петак Сирне седмице, понедељак, уторак и четвртак Прве недеље Васкршњег поста и на Велики петак (ако на Велики петак падну Благовести, тада се служи Литургија Светог Јована Златоуста и она се односи на празник Благовести).

ВРЕМЕ ВРШЕЊА ЛИТУРГИЈЕ

Што се тиче дневног часа, кад треба да почне Литургија, ту нема неког одређеног правила. Ту ће важити месни обичаји, одлука надлежног епископа или терен парохије.

Најопштије правило је да не почне пре изласка сунца. Изузетак је Васкрс, кад Литургија почиње врло рано, у наставку јутрења, као и на Бадњидан, Крстовдан, Велики четвртак и Велику суботу, кад се Литургија служи после подне.

ШТА ЈЕ ПОТРЕБНО ЗА СЛУЖЕЊЕ ЛИТУРГИЈЕ?

На Литургији свештеник облачи потпуно одјејаније (стихар, епитрахил, појас, наруквице и фелон) и за сваки део одежде чита одређену молитву.

У току Литургије свештенику ће бити потребни одређени сасуди (пупир, дискос, звездица, копље, кашичица, покровци, кадионица, суд за топлу воду, анафорник).

Текст Литургије штампан је у Служебнику, а свештеник ће користити и Јеванђеље, док су појцима потребни: Апостол, Часослов, Зборник и друго.

На светом престолу, жртвенику и солеји треба да горе свеће.

За Литургију је потребно пет хлебова - просфора (просфора значи принос), умешаних од чистог пшеничног брашна, са квасцем и сољу.

Из богослужења православне цркве

СВЕТА ЛИТУРГИЈА

Примите, једите, ово је Тело моје, које се за вас ломи на отпуштење грехова.

Пијте из чаше ове сви: ово је крв моја Новог завета, која се за вас и многе пролива на отпуштење грехова.

ЗАЈЕДНИЧКА МОЛИТВА

Ми се можемо молити Богу свуда и на сваком месту, онако како нам је Христос рекао, "у духу и истини,... јер је Бог Дух и који му се клањају, у духу и истини треба да се клањају" (Јн.4,23-24). Међутим, Христос је нарочито истакао значај заједничке молитве: "Тамо где су два и три сабрана у име моје, онде сам и ја међу њима" (Мт.18,20). Такву молитву ће Бог и примити: "Ако се два од вас... узмоле даће им Отац мој који је на небесима" (Мт.18,19). Па и Христос је ревносно ишао на заједничку молитву: "... и уђе по обичају своје у дан суботни у синагогу, и стаде да чита" (Лк.4,16). На заједничку молитву, у одређени недељни и празнични дан, обавезује нас и Четврта Божја заповест, која гласи: Сећај се дана одмора да га светкујеш, шест дана ради и заврши све своје послове, а седми дан посвети (је одмору) Господу Богу твојме. И Прва црквена заповест тражи од верника да ревносно учествују у заједничкој молитви: Молити се Богу и учествовати у Служби Божјој сваке недеље и празника. И не само слушати (јер то може бити и преко радија и телевизије), већ активно учествовати у заједничкој молитви, у цркви на Служби Божјој. Пример заједничке молитве дали су нам већ свети апостоли. који су после вазнесења Хри-

Прави хришћанин, који је проживео Литургију, изазиваће међу другим људима у току целог дана и целе недеље духовни утицај, па и преображај. Тајна правилног хришћанског живота је у томе, да се правилно користимо Светом Литургијом.

Зато пажљиво прочитавајте, па и учите, следећи текст:

ОБЈАШЊЕЊЕ СВЕТЕ ЛИТУРГИЈЕ

Реч литургија је грчког порекла и значи служба, или још боље - служба Богу, Служба Божја. Богослужење се често назива и евхаристија, што значи благодарност. Литургија је најважније богослужење Хришћанске цркве, зато што се на њој, под видом хлеба и вина, приноси Богу тајанствена жртва Тела и Крви Господа Исуса Христа, а којом се ми причешћујемо, ради нашег освећења и сједињења са Христом. Литургија је жртва, која се заснива на голготској жртви Христовој, а ми је понављамо у њеном бескрвном облику, жртвујући хлеб и вино.

Поред тога Литургија је тајна и заснива се на речима Христовим, упућеним апостолима на Тајној вечери:

"Узмите, једите, ово је тело моје, које се за вас ломи ради опраштања грехова... Пијте из ње сви, ово је крв моја новог завета, која се за вас и за многе излива ради опроштења грехова... Ово

чините у мој спомен". Причешћујући се на Литургији телом и крвљу Христовом, ми испуњавамо ову значајну Христову заповест.

ЛИТУРГИЈА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

Разуме се да Литургија у овом облику, како је ми данас служимо, није настала одједном, већ је продукт вековног развоја. Но, без обзира на тај вековни развој, као и на постојање великог броја литургија у току историје, суштина је остала иста и неизмењива. Да би се сачувала једнообразност службе литургије, у четвртном веку су Свети Василије Велики и Свети Јован Златоусти записали чинове (текстове) Литургије, а који се чиновни и данас служе под њиховим именом. У шестом веку Свети Григорије Двојеслов је записао у Цариграду текст још једне Литургије, која се данас служи у току Васкршњег поста, под именом Литургија раније освећених дарова. Литургија Светог Василија Великог, која се од Златоустове разликује нешто дужим молитвама, служи се девет пута годишње: у први пет недеља Васкршњег поста, на Велики четвртак и Велику суботу, на Бадњи дан и Крстовдан (уочи Богојављања) и на дан Светог Василија Великог (1/14. јануара).

На позив свештеника да приступите "са страхом Божјим, вером и љубављу" - треба прићи ближе олтару и пажљиво саслушати, понављајући у себи за свештеником, молитву пред Свето Причешће. Светој Чаши треба приступити побожно, с рукама прекрштеним на грудима. **Не крстите се пред чашом**, да је не би случајно закачили и, недај Боже, просули свето причешће. Свештенику треба рећи своје крштено име, отворити уста, примити свето причешће и убрисом обрисати уста. После примања светог причешћа и целивања Свете чаше, вратити се на своје место, сачекати да се и остали причесте и саслушати благодарствену молитву после светог причешћа.

Један савет: Причешћивати се треба што чешће, не само у току вишедневних постова и не само једном у посту, већ кад год осетимо потребу за овом узвишеном храном наше душе и кад се достојно припремимо.

Свето причешће мора бити једини израз живота са Црквом.

ИЗЛАЗАК ИЗ ЦРКВЕ

Из цркве не треба излазити пре завршетка Службе и пре него што свештеник произнесе "отпуст". Проповед, која је обично при крају Службе, треба пажљиво саслушати и настојати бар главну поруку запамтити. При изласку из цркве целивати икону и крст у руци свештеника, примити свештеников благослов и нафору на длан десне руке. На самом излазу из цркве застати, окренути се према олтару, лако се поклонити и побожно прекрстити.

Међутим, не завршава се све кад свештеник на крају Литургије каже: "У миру изиђимо!" То не значи: идите кући и у току целе наредне седмице скинути са себе обличје хришћанина. Напротив. Оне значе: идите и приступите испуњавању вашег призвања. Сад сте ви дужни да ширите (проповедате) Христа око себе. Свет гледа на вас. Свет треба да упозна Христа, гледајући ваша дела, слушајући ваше речи. Ви сте квасац који стављају у тесто, да би се оно читаво подигло. Обогаћени Христом - будите као Христос, у свом животу и у односу према својим ближњима.

Један је човек говорио: "Волим да примам на Литургији Христа, да би Он провео свој дан у мени".

стовог, очекивали у Јерусалиму силазак Духа Светога на њих: "Ови сви бијаху истрајно и једнодушно на молитви и мољењу..." (Дап.2,14).

ЗАЈЕДНИЧКА МОЛИТВА СЕ ВРШИ У ХРАМУ

Богослужење се не врши у нашим обичним становима, већ у нарочито зато уређеним просторима, храмовима или црквама. Храм се својом спољашњошћу разликује од свих осталих грађевина, а унутрашњост му је удешена према потребама јавног богослужења. Зашто је то потребно? Наш свакодневни живот је често далеко од Бога и од мисли о Њему. Због тога, да би Му се приближили, потребно је да се отргнемо од обичне свакодневности и да се пренесемо у непосредну близину Божју. Храм својом спољашњошћу и унутрашњим уређењем чини као неки оклоп који штити вернике од свих спољашњих утицаја и производи у њима осећање да се налазе пред самим Богом, на прагу неба. Облици православних храмова су различити, обзиром на време подизања, на грађевински стил или на могућности верника. Па ипак, још издалека, у сваком насељу храм се најчешће истиче својим високим звоником, са кога се оглашавају звона и позивају вернике на богослужења.

Звона се најчешће оглашавају пре почетка богослужења, да би потсетила вернике да се спреме и на време стигну у цркву. Звонаће звонити и у току Службе, да би они који нису могли доћи у цркву, могли знати који је моменат Службе, да се и они за трнутак бар у мислима и молитвеним жељама пренесу у храм, да се прекрсте.

ДОЛАЗАК У ЦРКВУ

Према Првој црквеној заповести, у цркву треба долазити редовно, недељама и на заповедне празнике (штампане у у календару црвеним словима). Разуме се, од ове обавезе су ослобођени они који у те дане морају да раде, по природи свога посла (јавне службе и послови од заједничких потреба).

УЧЕСТВОВАЊЕ У СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

У току целе Службе Божје треба настојати да концентрација на молитву буде што јача и трајнија. Зато пажљиво треба слушати свештеникове речи, певати са појцима и хором црквене песме које су познате, а нарочито и обавезно кратке песме: "Господе, помилуј" и "Амин" (реч амин значи нека тако буде, дакле наша сагласност са заједничком молитвом). Да мисли не би одлутале и пажња ослабила, треба чешће посматрати иконе на иконостасу, удубљивати се у њихов садржај и враћати се заједничкој молитви, кроз виšekратно понављање у себи: Господе Исусе Христе, Сине Божји, смилуј се на мене. Символ вере (Вјерују) и Оче наш... ако не "углас", треба онда тихо заједно изговарати, јер кроз Символ вере исповедамо веру своју пред Господом, док је "молитва Господња" (Оче наш...) најјачи израз нашег међусобног заједништва и јединства са Богом.

Нарочито пажљиво треба пратити читање "апостола" и "јеванђеља", "мали" и "велики вход" и "канон евхаристије", од Символа вере до Оче наш... За то време треба избегавати свако кретање, разговор, излагање, па и паљење свећа. Укратко, заједничко богослужење није само у томе да сви заједно стојимо у цркви, већ да се, што је могуће више, сви заједно и молимо, да активно учествујемо у Служби Божјој. Треба се, дакле, упознавати како са садржајем, тако и са значењем речи, радњи и синвола у току богослужења. Тада нам Служба неће бити ни дуга ни страна, већ присна и разумљива.

ИСПОВЕСТ И ПРИЧЕШЋЕ

Верник, који се постом и молитвом припремио, а пре Службе није ништа јео ни пио и који жели да се причести, треба да дође у цркву раније, пре почетка Службе, како би могао да се исповеди. Најбоље се исповедати дан уочи причешћа. Пред свештеником, који је посредник између верника и Бога, треба отворити душу, слободно рећи шта је на савести, пројавити кајање и жељу за исправљањем. Саслушати свештеникову исповедну поуку и заједно са њим молити се Богу за опроштај грехова.

них обичаја, али нема никаквих пре-прека да породица и у храму буде на окупу у заједничкој молитви.

ПОЛОЖАЈ ВЕРНИКА НА БОГОСЛУЖЕЊУ

Дошавши на своје место, где ће остати у току целе Службе Божје, верник стоји усправно, окренут лицем према олтару, са рукама прекрштеним на грудима или испред себе, а може их право опустити (никако их не држати на леђима).

Приклањање (сагибање) главе је израз посебне пажње и поштовања у току Службе Божје. На пример, за време "малог входа" (када се преноси Јеванђеље), док се чита јеванђеље или врши "велики вход" (преношење часних дарова ради освећења и причешћа), у време читања молитве пред свето причешће - лако сагињемо главу, у знак појачане пажње према речима које се изговарају и догађајима на које нас те радње подсећају. Дакле, у цркви се, на Служби Божјој, стоји. То је израз нашег поштовања према Богу. У изузетним случајевима дозвољено је седење, нарочито за старије и болесне вернике. Но и они, у најзначајнијим моментима Свете литургије, треба да устану.

Велики поклони (спуштање руку

или чела до земље) и клечање уобичајени су у време поста и изражавају човеково признање своје грешности и кривице пред Богом.

Обичај клечања за време читања јеванђеља **није исправан**, јер нас је свештеник пред читање јеванђеља упозорио: "Премудрост, **смирно стојмо**, чујмо свето јеванђеље!"

Без велике потребе не треба се померати са свог места, окретати се, поздрављати са придошлим верницима, разговарати или напуштати цркву пре завршетка Службе Божје. Поглед увек треба да буде према олтару, пажљиво слушати свештеникове речи и пратити његове покрете.

Када нас свештеник кади и кад нас посебно позове на приклањање главе, треба лагано сагнути главу. При завршетку сваке молитве и песме, а поготово при помињању Пресвете Тројице (Оца и Сина и Светога Духа) треба се побожно и правилно прекрстити (са три прста десне руке осећујемо своје тело у облику крста: на чело, груди, десно и лево раме).

У цркву треба доћи на време, пре почетка богослужења, како се кашњењем не би ометао сам ток богослужења и одвлачила пажња верника који су се усредсредили на молитву.

Долазећи у цркву, на заједничку молитву, ми излазимо пред самога Господа, па стога треба долазити пристojно и што је могуће свечаније обучени. Ако у овоземаљске установе и пред значајне личности јавног живота излазимо лепо обучени, то толико пре треба обратити пажњу на свој спољашњи изглед при изласку пред небеског Цара.

Христос нас је упозорио да на молитву долазимо измирени са свима. "Ако дакле принесеш свој дар олтару, и ондје се опоменеш да брат твој има нешто против тебе, остави ондје дар свој пред олтаром, и иди те се најпре помири са братом својим, па онда дођи и принеси дар свој" (Мт.5,23-24). Нарочито у припреми за Свето причешће треба бити измирен са свима, јер како ћемо очекивати да Бог нама опрости и тиме нас учини достојним причешћа, ако ми нисмо спремни да опростимо ближњима и да са њима у миру живимо.

Дошавши на Литургију (Службу Божју), треба пред Богом стајати са отвореним срцем, са чврстом намером да себе предамо Богу и да са Њим бу-

демо целу недељу. Јер, иако је Литургија безгранично драгоцену сама по себи, ипак се њени плодови, које ми од ње добијамо, мере нашим унутрашњим расположењем, нашим активним учешћем у њој. И воду из океана је могуће безгранично црпети, али свако може заграбити само онолико колико стаје у његове судове. Уз то, што смо све добили од Литургије, постаће нам јасно тек следећег дана или недеље. Уствари, Литургији се може присуствовати сваке недеље, па опет не постати бољи. Без активног учешћа у Служби Божјој (Литургији) нема ни практичне користи.

УЛАЗАК У ЦРКВУ

При уласку у цркву треба на улазу застати, побожно се прекрстити и поћи ка целивајућој икони (обично се налази на средини храма и представља светог коме је храм посвећен или је то икона празника који се тог дана слави).

Један од најзначајнијих спољашњих видова православне побожности је паљење свећа.

Паљење свећа је симболичко исповедање, да смо ми хришћани следбеници религије светлости, а такође и као одговарајућа жртва Богу. Зато сви верници, одмах по уласку у храм, узимају црквене свеће и одлазе до чирака (одређеног места за паљење свећа), да би тамо, палећи их и стављајући на уобичајена места, отпочињали са молитвом Богу.

Свеће се пале за здравље живих и покој душа умрлих сродника и пријатеља.

Пре паљења свећа треба се прекрстити, пољубити свећу (тима се изражава љубав према ономе коме се свећа намењује), молитвено поменути оне којима свећу "намењујемо", запалити је и ставити на одређено место.

Иако у храмовима обично постоје одељена места за паљење свећа живима и упокојенима (за живе горе или десно, а за упокојене доле или лево) то нема неког већег значаја, јер су пред Богом сви живи. Црквене свеће су од пчелињег воска или мешане са пречишћеним парафином и оне се освешћују посебном молитвом, где се свештеник обраћа Богу "да сви, који улазе у храм Божје славе којој се не може приступити, виде истинску славу Божје правде..."

Зато и не треба посебно наглашавати да свеће за молитвену употребу треба узимати искључиво у цркви.

После улазне молитве и паљења свећа, треба отићи на своје место.

У многим крајевима обичај да мушкарци, жене и деца стоје одвојено у току богослужења. Ако нема посебне "женске цркве" (унутрашња приправа), жене стоје лево, мушкарци десно (гледајући према олтару), а деца стоје напред. То, свакако, зависи од локал-